

”VEM VET MEST OM ÖSTERÅKER” - EN FORTSÄTTNING

Projektet ”Vem vet mest om Österåker” - lektionsserierna och frågetävlingen för elever i årskurs 4 – fortsätter under detta läsår! Tävligen, som i år är inne på sin tredje säsong, är ett samarbete mellan ÖHF och Österåkers kommun. ÖHF svarar för den pedagogiska delen medan kommunen ansvarar för administrationen, en ansvarsfördelning som tillkommit för att underlätta arbetet för ÖHF:s medlemmar. Vi kan nu helt inrikta oss på att förbättra den pedagogiska delen, vilket bör komma elever och lärare till godo.

I årets version ansvarar från vår sida Irma Hägerstedt och Lars Valentin för tävlingen, men i övrigt är det i stort sett samma ÖHF-medlemmar som tidigare år. Upplägget är också det samma; vi från ÖHF är ute i de deltagande klasserna och hjälper till med faktakunskaperna och lotsar eleverna fram till kvaltävligen och i bästa fall final. Denna äger rum i mitten av maj månad, och kommunen står för priserna, totalt kr 10 000:-.

I dagens läge är ungefär tio klasser anmälda, intresset är stort och kampen om prispengarna blir hård!

Gunnar Winberg

MEDLEMSAVGIFTEN

I detta utskick av Milstolpen medföljer ett inbetalningskort för medlemsavgiften. Om du önskar bidra med en extra slant till vår verksamhet så är det mycket välkommet och anges då som ”gåva” på kortet..

MEDLEMSAKTIVITETER:

våren 2013

Torsd 14 febr kl. 19 **Hembygdskväll**
Vita Huset, ”En TV- resa under 41 år”,
Owe Arkeklev berättar om sitt arbete som TV-fotograf.

Torsd 14 mars kl 19 **Hembygdskväll**
Stenkaketräff med Bengt Rundquist som ”skivkusk” spelar sång och musik från gamla stenkakor.

Sönd 14 april kl 13 Årsmöte.

Tisd 30 april kl 18.30 Valborgsfirande.

Prenumerera på LEDUNGEN och BYGD & NATUR

Sthlm läns hembygdsförbunds tidning heter LEDUNGEN och utkommer med 4 nummer pr år. BYGD & NATUR är Sveriges hembygdsförbunds tidning som utkommer med 5 nr. Prenumeration kostar 100 kr för respektive. Adress till den förra är Box 6219, 102 34 Sthlm, tel 08-302180 och till den senare box 6167, 102 33 Sthlm, tel 08-345511.

Prenumeration på Ledungen kan betalas genom Hembygdsföreningen, men inte tillsammans med medlemsavgiften. Betalas separat in på vårt postgirokonton 9814-5.

ÖSTERÅKERS HEMBYGDS- OCH
FORNMINNESFÖRENING
box 606, 18427 Åkersberga
www.milstolpen.org

MILSTOLPEN

Österåkers Hembygdsförening

Nr 1 2013 februari

Redaktör Hans von Matérn

HÖSTMÖTET

ÖHF:s Höstmöte d. 11/11 blev välbesökt (antal 39 pers.). De stadgeenliga ärendena klarades av snabbt under mötets ordförande Carl-Göran Backgård. Val av styrelseledamöter blev enkel då endast en person stod i tur att avgå, Barbro Svärd. Som ny styrelseledamot för två år valdes Sonja Almsätter. Revisor och revisorssuppleanter förblev som förut med undantag av Tage Lundberg som ny suppleant.

Årsmötet 2013 beslöt till sönd. d. 14 april kl 13.

Inga motioner hade lämnats in. punkten kom på tur. Tage Lundberg fick ordet på ”övriga frågor”. Han beskrev läget för problemet Domarringsbacken som han ansåg vara en stor skandal. Efter många turer med överklaganden och skrivelser trodde han dock nu att ärendet snart skulle kunna få ett lyckligt slut.

Efter förhandlingarna vidtog ett intressant föredrag med bildvisning av Berit Nordlund från Vaxholm, sekundär av Per Svebeck. Hon visade bilder och berättade om *Ytterby gruva*, Resarö, en av de 11 gruvorna som funnits i kommunen.

Gruvan öppnades för kvartsbrytning på 1700-talet och blev platsen för upptäckten av en rad nya grundämnen. Det

är gundämnena såsom *Tantal*, *Terbium*, *Yttrium*, *Erbium* m.fl. Gruvan las ned år 1933 och hade då fått ett djup på 170 m. Man kan fortfarande bese platsen men inte gå ner i några hål eller gångar. Liksom andra gruvhål fylldes den efter kriget 1950 med ett beredskapslager av olja. År 2006 tömdes den och håller nu på att vädras ut på giftiga gasrester. (Man kan läsa mer om gruvan på Google under ”Ytterby gruva”.)

Efter det livligt applåderade föredraget serverades kaffe..

MARIANNE LÖVEBORG - TILL MINNE

Marianne Löveborg var född i Össeby-Garn 1929 och dog den 29 oktober 2012 efter en längre tids sjukdom. Hon var en engagerad medlem i Hembygdsföreningen, där hennes största intresse var arkeologi. I många år var hon medlem i fornminneskommittén och deltog flitigt, tillsammans med sin syster Anita Andrén, i arkeologiläger i Sverige och utomlands. Några av de viktigare insatserna lokalt var systrarnas engagemang i utgrävningar vid Österåkers kyrka och vid Smedby på 1980-talet. Det viktigaste och mest spektakulära var

ändå gravfältet vid Hagby, där de först bidrog till att göra klart vilken mängd av fornlämningar som dolde sig i den täta växtligheten. Sedan ledde de det 10-åriga uppröjningsarbetet, där både föreningsmedlemmar och andra deltog, följt av uppsättning av fårstängsel, grässådd och skyltning. Mariannes arkeologiska kunskaper och intresset för hembygden kom också väl till pass under cirka 15 år i torp- och soldatkommittéerna, där det bland annat behövdes en särskild förståelse att kunna läsa av torplämningarna. Marianne deltog 1991-99 i styrelsens arbete, först som suppleant i två år och därefter som ledamot. Vi minns henne som en glad, kunnig och engagerad kamrat i föreningsarbetet.

Carl-Göran Backgård

RÄTTELSE I KALENDERN

Som så många har lagt märke till har det insmugit sig ett fel under april-bilden i Österåkerskalendern. Den så välkända **Edbergs bokhandel** på Storängsvägen har fått fel namn.

Även veckonumereringen för april månad är fel. Den är förskjutet ett steg så att vecka 13 ska vara vecka 14 etc. Vi beklagar djupt det inträffade.

Hans Rockberg

ENCYKLOPEDIA AGARIA

I samband med att ÖHF startade tävlingen "Vem vet mest om Österåker?" stod det klart att vi behövde en fakta-samling om vår kommun. Jag sammanställde då allt jag kunde hitta om Österåker i något som i bästa fall kan kallas ett enklare uppslagsverk. De

klasser, som deltog i tävlingen fick var sitt exemplar på en CD-skiva, och kanske hade de nytta av den. Att trycka detta verk tror jag inte är rätta sättet att sprida kunskapen; idag är det svårt att få våra skrifter sålda. Vi har därför lagt ut uppslagsverket på hemsidan i den dubbla förhoppningen att dels sprida kunskapen, dels få hjälp med rättelser och kompletteringar. Du är välkommen att hjälpa oss.

Med vår webbmasters hjälp finns nu detta verk på vår hemsida. Klicka på "www.milstolpen.org" och sedan på länken längst ner där.

Gunnar Winberg

DOMARRINGSBACKEN

Med anledning av överklagandet insänt till Kammarrätten 14 juli 2012 ang. Explorationsplanerna för Domarringsbacken (se Tage Lundbergs inlägg på senaste höstmötet) återger vi här i sammandrag vad arkeologen Gunilla Larsson säger i sin rapport daterad 26 juli 2012.

Hon börjar med att nämna att "-vid ett första besök på platsen för Raä. 41 i Österåkers socken 2009, (liksom ännu 26/7 2012), kunde konstateras att fornlämningen är mer omfattande och komplex än vad man tidigare känt till, och som sådan inte är undersökt och borttagen, såsom felaktigt angivits i beskrivningen tidigare. Det fanns förutom de tidigare angivna lämningarna, där stenkretsen också finns kvar, boplatsterrasseringar och en boplatsgrop inom området som inte uppmärksammats i samband med den provundersökning som genomfördes 1965 och 1969 ....

Stenkretsen finns kvar och är av en typ

som förekommer på gravfält under romersk järnålder- folkvandringstid. Den undersöktes inuti, men gav inga fynd.

Enligt ortsbefolkningen finns en tradition om att den är en 'DOMARRING'. Den typen av lämningar brukar vara annorlunda utformade enligt Raäs beskrivning till det sakordet, men vi har inte någon kunskap än om hur sådana platser egentligen var utformade. Platsen har en stor betydelse för lokalbefolkningen.

En större och djup grop finns inne i mycket täta snår och har därför förbigåtts tidigare. Motsvarigheter finns under tidig medeltid i Barknäre, men det kan även röra sig om en senare källargrop, eller tjärdalsgrop. Den visar på att verksamhet på platsen bör innefatta hela 'holmen' som fornlämningsområdet, eftersom någon byggnad eller verksamhet inte finns angiven på de historiska kartorna, utan måste vara äldre".

Sammandrag. av Hans von Matérn

VAD HÄNDER MED FORNÅKER?

På lägerskolan i stenålder och medeltid vid Runö kursgård i Åkersberga kunde både barn och vuxna uppleva annorlunda och spännande dagar genom att förena kunskap och nöje i tidsenlig miljö.

Verksamheten drevs från 1995 av en stiftelse bildad av kommunen, Hembygdsföreningen samt markägaren Runö Folkhögskola/Runö kursgård. Här bedrevs lägerskola i stenåldersmiljö sedan 1997, och i medeltidsmiljö sedan 2008.

Initiativtagare och projektledare var ardsjälen Lars Alegren.

Han och arbetsgruppen la ner ett stort arbete på projektet. Han var sedan med i stiftelsens styrelse och fortsatte att "vara idéspruta, att inspirera och informera" som Olle Löfgren uttryckte det i sin artikel i Milstolpen nr 1-1997. Anläggningen låg vid Runö kursgård utmed Tunaviken. Tack vare bidrag från kommunen, landstinget, länsstyrelsen, Historiska museet, Lions club, samt olika stiftelser, fonder och privatpersoner kunde man bygga upp historiska miljöer där. Man fick överta en rekonstruktion av en stenåldersbyggnad från Vuollerim i Norrbotten. Byggnaden hade varit uppställd på Historiska museets gård i Stockholm. Sedan utvecklades det hela med olika byggnader. Den senaste var ett stort gästbudshus som kunde hyras ut.

Verksamheten började avvecklas 2012 för att LO behövde marken och vad som sedan kommer att hända får vi återkomma till.

Hans von Matérn
